

Zaman dəyişdikcə insanların həyat tərz, dünyagörüşü və münasibətlərə yanaşması da dəyişir. Bu dəyişiklik ən çox ailə və münasibət anlayışında özünü göstərir. Müasir gənclər ailə qurmaq, evlilik, sevgi və münasibətlərə əvvəlki nəsillərdən daha fərqli baxırlar. Bu fərqlər bir çox səbəblə bağlıdır – texnologiyanın inkişafı, təhsilin artması, qadınların cəmiyyətdə daha fəal rol alması və insanların daha çox azadlıq istəməsi kimi amillər bu dəyişikliklərə təsir edib.

Gənclər düşünür ki, əvvəlcə öz ayaqları üstündə dayanmalıdırlar, maliyyə cəhətdən müstəqil olmalıdırlar, özlərini tam tanımalıdırlar. Bu məqsədlər isə ailə qurmaq qərarını ertələyə bilər.

2. Maddi səbəblər

Ailə qurmaq məsuliyyətli və maddi resurs tələb edən bir addımdır. Gənclər bəzən bu yükə hazır olmadıqlarını düşünür və azad yaşamağı üstün tuturlar.

3. Şəxsi sərhədlərin qorunması

Gənclər münasibət və evlilikdə şəxsi sərhədlərin pozulacağından qorxurlar. Onlar öz azadlıqlarını itirməkdən çəkinirlər.

4. Ətrafda uğursuz evlilik nümunələri

Boşanma hallarının artması, valideynlərin və ya tanışların uğursuz münasibətləri gənclərdə "evlilik heç də həmişə xoşbəxtlik gətirmir" fikrini yaradır.

Həqiqətən ailə azadlığın sonudurmu?

Azərbaycanda ailə dəyərləri: Dəyişək, yoxsa qoruyaq?

Sosial media və texnologiyanın rolu

Əvvəllər insanlar bir-biri ni məktəbdə, qohumluqda və ya qonşuluqda tanıyırdı. İndi isə tanışlıqlar daha çox internet üzərindən, sosial şəbəkələr və tanışlıq tətbiqləri vasitəsilə baş verir. Bu həm tanışlıq imkanlarını genişləndirir, həm də münasibətlərin daha dinamik və dəyişkən

olmasına səbəb olur.

Boşanmalarə yanaşma daha realistdir

Keçmişdə boşanma utanc sayılırdı, insanlar münasibətlərdə nə qədər çətinlik olsa belə, ailəni qorumağa çalışırdılar. İndi isə insanlar münasibət xoşbəxtlik gətirmirsə, onu davam etdirməyə məcbur olmadıqlarını düşünürlər. Boşanma artıq faciə kimi deyil, çıxış yolu kimi qəbul edilir. Əsas olan şəxsi rahatlıq və psixoloji sağlamlıqdır.

Azadlıq və müstəqillik nədir?

Müasir gənclər üçün "azad həyat" və "müstəqillik" sadəcə evdən uzaqda yaşamaq və ya maliyyə baxımından sərbəst olmaq demək deyil. Bu anlayışlar həm də: Öz qərarlarını sərbəst vermək, öz həyat yolunu seçmək, heç kimə hesabat vermədən yaşamaq, hisslərini və düşüncələrini sərbəst ifadə etmək, karyera, təhsil və şəxsi inkişaf kimi sahələrdə sərbəst hərəkət etmək deməkdir.

Bütün bunlar gənclər üçün olduqca

Əslində bu, münasibətin və tərəfdaş seçiminin keyfiyyətindən asılıdır. Doğru insanla qurulan münasibət azadlığı məhdudlaşdırmır, əksinə, dəstəkləyir. Ailə həyatında da şəxsi sərhədlər, qarşılıqlı anlaşma və azadlıq mümkün ola bilər. Sadəcə olaraq, bu, necə bir münasibət qurulduğundan və partnyorların bir-birinə verdiyi dəyərdən asılıdır.

Müstəqillik və ailə bir-birine zidd anlayışlar deyil. Sadəcə olaraq gənclər bu tarazlığı qurmaqda çətinlik çəkə bilərlər. Bu da təbii, çünki gənclik özü axtarış dövrüdür. Bəli, müasir gənclərin azadlıq və müstəqillik anlayışı bəzən ailə qurmağa gecikmə və ya isteksizlik yarada bilər. Lakin bu anlayışlar düzgün başa düşüldükdə, ailə qurmaqla azadlıq arasında ziddiyyətin olmadığını da görə bilərik. Əsas məsələ – münasibətləri qarşılıqlı hörmət və anlayış üzərində qurmaq, tərəfdaşların bir-birinin azadlığını boğmadan birlikdə yaşamağı bacarmasıdır. Gənclər azad yaşamaq istəyirlər, amma bu o demək deyil ki, onlar ailəyə qarşıdırlar. Sadəcə ailəni doğru zamanda və doğru insanla qurmaq istəyirlər. Bu isə çox təbii və sağlam yanaşmadır.

Gənclərin evlilikdən gözləntiləri

Müasir gənclər üçün evlilik sadəcə iki insanın bir araya gəlməsi deyil. Onlar evlilikdən daha geniş və fərdi təcrübə gözləyirlər. Bu gözləntilər arasında ən önəmli

dəyərlidir. Onlar düşünür ki, azadlıqla özlərini daha yaxşı kəşf edə bilərlər və bu azadlıq onların şəxsiyyətlərini formalaşdırır.

Ailə qurmaq bu azadlığa ziddirmi?

Əslində, ailə qurmaq özü də bir məsuliyyətdir. Gənclər çox vaxt düşünür ki, evləndikdən sonra: Fəaliyyət azadlığı məhdudlaşacaq, səfərlərə, dostlarla görüşlərə, şəxsi maraqlara vaxt ayırmaq çətinləşəcək, maddi məsuliyyət artacaq, qərar verməkdə sərbəstlik azalacaq.

Bu narahatlıqlar müəyyən qədər doğrudur. Çünki ailə həyatı kompromis tələb edir. İki insanın bir yerdə yaşaması üçün ortaq qərarlar, güzəştlər, məsuliyyətlər lazımdır. Bu isə bəzən gənclərin azadlıq anlayışı ilə toqquşur.

Gənclər niyə ailəyə gec yaşda və ya ümumiyyətlə uzaq durur?

1. Karyera və şəxsi inkişaf prioritetdir

Münasibətlərə yanaşma dəyişib

Əvvəllər insanlar münasibətlərə daha ciddi və məsuliyyətli yanaşır, bəzən öz istəyindən çox ailənin və cəmiyyətin fikrini əsas götürürdü. Məsələn, ailə qızına və ya oğluna "filankəsin oğlu, qızı yaxşıdır" deyirdisə, çox zaman bu fikrə hörmətlə yanaşırdı. İndi isə gənclər münasibətə girəndə əsasən öz hisslərinə və uyğunluğa baxırlar. Onlar üçün sevgi, qarşılıqlı hörmət, anlayış və azadlıq daha önəmlidir.

Evlilik tələsməyə səbəb deyil

Keçmişdə insanlar daha erkən yaşda evlənidilər. Bu həm normal sayılırdı, həm də ailə və cəmiyyət bunu dəstəkləyirdi. İndi isə çox gənc evliliyi tələsik bir addım kimi görür. Əvvəlcə özünü tanımaq, təhsil almaq, iş qurmaq, maddi və mənəvi cəhətdən hazır olmaq istəyirlər. Evlilik artıq sadəcə bir "vacib mərhələ" deyil, daha çox düşünülmüş bir seçimdir.

Ailə içində bərabərlik ön plandadır

Ənənəvi ailələrdə kişi işləyir, qadın isə ev işləri və uşaqlarla məşğul olurdu. Müasir ailələrdə isə bu bölüşmə dəyişib. Gənc cütlüklər ev işlərini birgə görməyə, hər iki tərəfin işləməsinə və qərarları birlikdə verməyə üstünlük verirlər. Kişilər artıq yalnız "ailənin başçısı" kimi deyil, həm də evin birgə məsuliyyət daşıyıcısı kimi görülür. Bu da münasibətlərin daha sağlam və dostyana olmasına imkan yaradır.

Uşaqlara və valideynliyə münasibət dəyişib

Əvvəllər ailə qurulandan sonra tezliklə uşaq sahibi olmaq adi hal idi. Müasir cütlüklər isə daha planlı şəkildə uşağa qərar verirlər. "Hazırımı?", "uşağa vaxt və diqqət ayıra biləcəyimi?" kimi suallar ön plana çıxır. Uşağın sayı, tərbiyəsi və ailənin buna nə qədər hazır olduğu əvvəlkindən daha

çox düşünülür.

Fərdilik və şəxsi sərhədlər önəmlidir

Ənənəvi ailələrdə fərdi fikirdən çox ailənin ümumi qərarları əsas götürülürdü. Müasir gənclər isə münasibətdə belə öz sərhədlərinə, şəxsi azadlıqlarına hörmət olunmasını istəyirlər. "Ailə oldumsa, özümü itirməməliyəm" düşüncəsi geniş yayılıb.

Bütün bu fərqlər göstərir ki, müasir gənclər ailə və münasibətlərə daha fərdi, düşüncəli və bərabərlik əsaslı yanaşırlar. Əvvəlki nəsillər daha çox cəmiyyətin gözləntilərinə uyğun yaşasalar da, bu gün gənclər xoşbəxtlik və uyğunluğu əsas götürürlər. Bu dəyişikliklər dövrün və həyat tərzinin dəyişməsi ilə bağlıdır. Əsas odur ki, istənilən münasibətdə qarşılıqlı hörmət, sevgi və anlayış olsun – o zaman ailə də, münasibət də möhkəm və davamlı olar.

Azərbaycanda ailə dəyərləri: Dəyişək, yoxsa qoruyaq?

Əvvəli-Səh-11

3. Şəxsi azadlıq və özünü Təkmilləşdirmə İmkani

Evlilik gənclər üçün özünü inkişaf etdirmə və şəxsi azadlıq məsələlərini də əhatə etməlidir. Onlar yalnız bir-birinə qayğı göstərməyi deyil, həm də öz arzularını reallaşdırmağa imkan verən bir münasibət gözləyirlər. Bəzən gənclər evliliyi "özünü itirmək" və şəxsi sərhədləri pozmaq kimi görürlər, buna görə də bu, çox vacib məsələdir.

Cəmiyyətin real ailə modeli

Cəmiyyətin mövcud ailə modeli isə tarixən müəyyən ənənələrə, mədəni dəyərlərə və sosial strukturlara əsaslanır. Azərbaycanda, bir çox digər cəmiyyətlərdə olduğu kimi, patriarxal ailə modeli hələ də geniş yayılıb. Bu modeldə, kişi ailənin başçısı, qadın isə ev işləri və uşağın tərbiyəsi ilə məşğul olan şəxs kimi görülür. Lakin müasir dövrün tələbləri bu modelin daha çox dəyişməsinə tələb edir.

1. Patriarxal model

Ənənəvi ailə modelində kişilər adətən daha çox maddi təminat verən, qadınlar isə ailənin sosial funksiyalarını yerinə yetirən rol alırdılar. Qadınların təhsilini və karyera imkanlarını məhdudlaşdıran bu model, müasir gənclərin gözləntiləri ilə uyğun gəlmir.

2. Gender bərabərliyi

Günümüzdə gender bərabərliyi prinsipinin güclənməsi ilə birlikdə, müasir cəmiyyətdə ailə modelində də dəyişikliklər müşahidə olunur. Gənclər, xüsusilə şəhərlərdə yaşayanlar, bərabər hüquqlu, qarşılıqlı anlayışa əsaslanan və paylaşım prinsiplərinə uyğun münasibətlər gözləyirlər. Ailə işlərində hər iki tərəf öz məsuliyyətlərini paylaşır.

Gənclərin gözləntiləri ilə real ailə Modeli arasındakı uyğunsuzluq

Gənclərin evlilikdən gözləntiləri və cəmiyyətin real ailə modeli arasında bəzi fərqliliklər var:

1. Bərabərlik vs. patriarxal struktur

Ən böyük fərq bərabərlik məsələsində yaranır. Müasir gənclər, həm evdə, həm də xaricdə özlərini bərabər hiss etmək istəyirlər, amma bəzi cəmiyyətlərdə hələ də patriarxal qaydalar hökm sürür. Məsələn, kişi və qadın arasında rol fərqləri, ev işlərinin bölüşdürülməsi və maliyyə məsələlərindəki fərqlər gənclərin gözləntiləri ilə uyğun gəlmir.

2. Şəxsi azadlıq və ictimai təzyiq

Cəmiyyətin bəzən ailəvi təzyiqləri, xüsusilə evliliyin erkən yaşlarda başlamaq tələbini müasir gənclər çətinliklə qəbul edir. Ənənəvi olaraq ailələr, xüsusən qadınları, erkən yaşda ailə qurmağa təşviq edir, amma gənclər isə karyeralarını, şəxsi inkişaflarını ön planda tuturlar.

3. Emosional dəstək və qeyri-adi rol

Ənənəvi modeldə, münasibətlər çox vaxt tərəfdaşlıqdan çox, vəzifə və məsuliyyət üzərində qurulurdu. Müasir gənclər isə daha çox emosional bağlılıq, qarşılıqlı anlaşma və hisslərin qarşılıqlı dəstəyi gözləyirlər. Lakin bu, hələ də cəmiyyətdə ənənəvi baxışla uyğun gəlmir.

Gənclərin evlilikdən gözləntiləri cəmiyyətin real ailə modeli ilə bəzən uyğun gəlmir. Gənclər üçün bərabərlik, şəxsi azadlıq, emosional dəstək və qarşılıqlı anlayış əsas prinsiplərdir. Amma cəmiyyətin bəzi hissələrində patriarxal və ənənəvi ailə strukturları hələ də mövcuddur və bu, gənclərin gözləntiləri ilə qarşıdurmağa səbəb ola bilər. Yavaş-yavaş, bu fərqliliklərin dəyişdiyini görsək də,

Niyə bəzən bu dəyişiklik "zəifləmə" kimi görünür?

1. Boşanma hallarının artması – Əvvəllər insanlar münasibətlər nə qədər çətin olsa da, ayrılmağa çalışırdılar. İndi isə insanlar sağlam olmayan münasibətlərə son verməyi daha normal sayırlar. Bu isə bəzi kənar müşahidəçilərə ailə dəyərlərinin zəifləməsi kimi görünə bilər.

2. Evliliyin təxirə salınması – Gənclər öncə təhsil, karyera və özlərini tanımağı üstün tuturlar. Bu da ailəyə gec yaşda başlamağa səbəb olur. Amma bu, ailəyə marağın azalması deyil – əksinə, daha məsuliyyətli və düşünülmüş addım atmaq istəkləridir.

3. Uşağa yanaşma tərz – Əvvəllər "uşaq ailənin bəreketidir" prinsipi ilə hər ailədə çox uşaq olardı. İndi isə valideynlər uşaq sayını planlı şəkildə müəyyənləşdirir və ona daha çox vaxt və diqqət ayırmağa çalışırlar. Bu isə ailəyə məsuliyyətsizlik deyil, əksinə daha şüurlu yanaşmadır.

Gənclər ailədən nə gözləyir?

Müasir gənclər ailədən aşağıdakıları gözləyirlər: Qarşılıqlı hörmət və sevgi, tərəfdaşlıq və bərabərlik, şəxsi azadlığa hörmət, güzəşt və dəstək, emosional sabitlik, həyat yoldaşı ilə dostluq və anlayış

Bu baxımdan, ailə dəyərləri yox olmur, sadəcə müasir insanın ehtiyaclarına uyğun yenilənir.

Sualın cavabı budur: Gənclər arasında ailə dəyərləri zəifləməyib, sadəcə forması dəyişib. Artıq ailə anlayışı dəyişən dövrün tələblərinə uyğunlaşır. İnsanlar daha çox şəxsi azadlığa, qarşılıqlı anlaşmaya və daxili rahatlığa önəm verir. Ənənəvi modelin dəyişməsi o demək deyil ki, ailəyə dəyər verən gənclər azalıb – əksinə, gənclər daha sağlam, dürüst və xoşbəxt ailələr qurmaq istəyirlər. Sadəcə bunu fərqli yollarla və fərqli dəyərlərlə həyata keçirməyə çalışırlar. Bu dəyişikliklər cəmiyyətin inkişafı və fərdlərin şüur səviyyəsinin yüksəlməsi ilə əlaqədardır. Ona görə də bu prosesi zəifləmə kimi yox, təbii olaraq baş verən dəyişmə və yenilənmə kimi qəbul etmək daha doğru olar.

Sosial və mənəvi məsələlər üzrə ekspert Ramal Əliyev: "Həqiqətən də, indiki gənclərin az qala bütün məsələlərdə, o cümlədən ailə və münasibətlərə yanaşması əvvəlki nəsillərin gənclərindən kəskin şəkildə fərqlənir. Müasir dövrdə sosial, iqtisadi və mədəni dəyişikliklər ailə institutuna və münasibətlərə baxışları kökündən dəyişdirib. Bu dəyişikliklər həm münasibətlərin

qurulma formasında, həm də evlilikdən gözləntilərdə özünü göstərir.

Əvvəlki nəslin ailələrində ailənin başçısı adətən kişi olurdu və bu, cəmiyyətin qəbul etdiyi normalardan biri idi. O dövrdə qadınların iqtisadi və sosial imkanları məhdud idi, bu isə ailədə kişi dominantlığını labüd edirdi. Müasir gənclərdə isə bu balans dəyişməkdədir. Gənc qadınların təhsil alması, karyera qurması və iqtisadi müstəqillik qazanması ailədaxili rol bölgüsündə dəyişikliklərə səbəb olub. Artıq ailələrdə qərarların birgə verilməsi, qarşılıqlı anlaşma və tərəfdaşlıq prinsipi daha çox ön plana çıxır. Bunun da mənfi və müsbət tərəfləri vardır. Gənclər üçün "azad həyat" və "müstəqillik" anlayışları da ailə qurmaq məsələsinə təsir göstərir. Bu anlayışlar bəzən yanlış şəkildə "heç bir məsuliyyət almadan yaşamaq" kimi yozulur. Qərb mədəniyyətindən inteqrasiya olunan bu yanaşmalar bəzən şəxsi sərbəstliyi əsas tutaraq, ailə və münasibətlərin gətirdiyi öhdəlikləri qəbul etməyə mane olur. Halbuki, azadlıq və müstəqillik məsuliyyətdən qaçmaq deyil, əksinə, seçdiyin yolun məsuliyyətini daşımaq deməkdir. Bu səbəbdəndir ki, bir çox gənclər ailə qurmağa tələsmir, münasibətləri daha sərbəst və formal çərçivələrdən kənarə yaşamağa üstünlük verirlər. Ancaq bu yanaşma uzunmüddətli münasibətlərin sabitliyinə və davamlılığına mənfi təsir edə bilər. Nəticədə, cəmiyyətdə boşanma halları artır, ailələrin dağılması halları daha geniş yayılır. Eyni zamanda, müasir gənclərin evlilikdən

gözləntiləri də dəyişib. Əvvəllər ailə daha çox sosial təminat və cəmiyyətin tələbi kimi qəbul olunurdusa, bu gün gənclər ailədə emosional yaxınlıq, qarşılıqlı dəstək və şəxsi xoşbəxtlik axtarırlar. Lakin bu gözləntilər bəzən real həyatın çətinlikləri ilə uzlaşmaya bilər. Cəmiyyətin təklif etdiyi ailə modeli ilə gənclərin gözləntiləri arasında uçurum yarandıqda, münasibətlər tez pozula və ya ümumiyyətlə qurulmaya bilər.

Bütün bu dəyişikliklər fonunda sual yaranır: görəsən, gənclər arasında ailə dəyərləri zəifləyirmi, yoxsa sadəcə forması dəyişir? Reallıq odur ki, ailə dəyərləri tamamilə yox olmur, sadəcə, fərqli formalarda özünü göstərir. Gənclər artıq ailəni yalnız bioloji və hüquqi birlik kimi deyil, daha çox emosional və mənəvi əlaqələrin mərkəzi kimi görürlər. Bu isə onu göstərir ki, ailə dəyərləri müasir dövrün tələblərinə uyğun transformasiya olunur. Nəticə olaraq demək olar ki, müasir gənclər ailəyə və münasibətlərə əvvəlki nəsle nisbətən daha fərqli, bəzən də fərdi prizmadan yanaşırlar. Bu dəyişikliklərin bəziləri cəmiyyət üçün risklər yaratsa da, düzgün istiqamətləndirmə və ailə institutunun mahiyyətinin müasir dilə izahı bu transformasiyanı pozitiv məcraya yönəldə bilər. Amma bu anlayışın mənfi təsirləridə az deyildir. Boşanmaların artması bunun baris nümunəsidir".

Söylü Ağazadə